

BUXORO
DAVLAT
UNIVERSITETI

ISSN 2181-6833

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

Научно-теоретический и методический журнал

The scientific-theoretical and methodical journal

1/2018

MUNDARIJA-SODERZHANIE-CONTENTS

D.Davronova, F. Namozov. O'zbekiston yoshlari baxtu – iqboli va buyuk kelajagini yaratgan inson.....	7
PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA	
M. Mahmudov. Ta'limni didaktik loyihalashning yangi qirralari.....	10
Z. Azimova. Talabalar ma'naviyatini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik ahamiyati.....	14
B. Kozlov. Личность преподавателя высшей школы: проблема самореализации.....	18
Ю.Павлова. Современные тенденции в исследованиях социальной адаптации личности студента...	25
И. Надеждина. Образовательное пространство юга Украины второй половины XIX – начала XX веков.....	29
Н.Мусаева. Методика разработки уточнённых учебных целей в программах образовательных дисциплин в системе непрерывного образования.....	34
N. Xalilova. Talabalar mustaqil faoliyatini tashkil etishning refleksiv metod va usullari.....	37
G. Izbullayeva. XII-XIII asrlarda ta'lim tizimi.....	41
R.Nematova. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalar sensor madaniyatini rivojlantirishda ta'limiy o'yinlarni tashkil qilish va o'tkazish.....	45
Z. Alimardonov. Oliy harbiy ta'lim muassasalari harbiy xizmatchilarining kasbiy kompetentligini takomillashtirishning pedagogik ahamiyati.....	49
A.Ismanova. O'smirlardagi deviant xulq muammolarining ijtimoiy-psixologik jihatlari va ularning oldini olish yo'llari.....	53
E.Muxtorov. Vrach kasbiy tafakkurini rivojlantirish usullari.....	58
R.Achilova, S. Qodirova. Understanding educational psychology.....	63
D.Tosheva. Shaxs kamolotida o'qituvchi-murabbiyning o'rni.....	66
F. Shadiyev. Psixodiagnostika – psixologik xizmatning muhim yo'nalishlaridan biri.....	69
Sh. Farmonova. Loyihaviy ta'lim vositasida bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ madaniyatini rivojlantirish didaktik muammo sifatida.....	74
Ю. Бордюг. Педагогические условия формирования готовности воспитателей к работе с детьми в условиях специальных групп дошкольных образовательных учреждений.....	80
M. Tilavova. O'quvchilarni mehnat va kasbga tayyorlashda o'quv mashg'ulotlarining imkoniyatlari.....	88
D. Mirzayeva. Mustaqil ishlash – bilim olish va talabalarining faolligini ta'minlash usuli.....	93
BOSHLANG'ICH TA'LIM	
S. Avezov, M.Sharipova. Qoshiqlarning lingvopoetik tabiat va tahlili xususida.....	99
F. Safarov. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lug'atdan foydalanish ko'nikmasini shakllantirish.....	103
G' Sayfullayev, L.Alimova, A.Sayfullayeva. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ekologik tarbiya berishda kuzatish metodidan foydalanish.....	110
R.Jumayev, S.Mahmudova. Ahmad Donishning pedagogik qarashlari va hozirgi zamon.....	114
N.Adizova. Ona tili ta'limi mazmunini yangilashning metodik ahamiyati.....	117
N.Safarova. O'yinchoqlarning bolalar yoshiga, jinsiga va o'yin mazmuniga ko'ra turlanishi.....	120
Z. Umurov. O'quv-biluv muammolari.....	124
R. Isroilova. O'qish darslarida rivoyat va pandnomalarni integratsiyalash asosida o'rganishning didaktik asoslari.....	130
M. Jumayeva. Boshlang'ich ta'limni ijodiy tashkil etish samaradorlik omili.....	134
F. Qosimov, M.Qosimova. Masala qisqa sharti uning modelidir.....	138
M.Hakimova. Boshlang'ich sinflarda ko'pburchak perimetri va figura yuzasi tushunchalarini o'rgatish metodikasi.....	145
IJTIMOYIY-GUMANITAR TA'LIM	
B.Rizayev. Oliy ta'limda "O'rta asrlar tarixi" fanini o'qitishning dolzarb muammolari.....	149
M. Джанобилова. Актуальные вопросы семейного права в юридическом образовании.....	153
S. Guliyamova. Traditional education: yesterday, today and tomorrow.....	160
M.Norova. Milliy-ma'naviy negizga tayanish – demokratik jamiyat qurishning zaruriy sharti.....	165
N.Esanov, F.O'fayeva. O'zbekiston tarixini o'qitishda matematik bilimlarni shakllantirish uchun tarixiy faktlarning o'rni.....	168
ANIQ VA TABIIY FANLAR	
G. Xudoynazarova, Sh. Zaripova, Sh. Xudoynazarova. "Metallar va metallmaslar. Murakkab moddalarning toifalanishi" mavzusini o'qitishda mavzulashtirilgan va kodlashtirilgan jadvaldan foydalanish.....	172
G. Ixtiyarova, N. Jo'raqulova, Ch. Xayrullayev, M. Ahadov. Kimyo fani ta'lim sifatini oshirishda.....	178

Hasan SAFOYEV
Buxoro davlat universiteti
harbiy kafedra o'qituvchisi

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI JISMONIY RIVOJLANTIRISHNING METODIK ASOSLARI

Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarini jismoniy rivojlantirishning metodik asoslari hamda ularni sog'lomlashtirish masalalari haqida fikr yuritiladi.

Tayanch tushunchalar: asab tizimi, fiziologik mexanizmlar, jismoniy tarbiya, sog'lomlashtirish.

В статье размышляются о методических основах физического развития учеников начального класса и вопросов их оздоровления.

Опорные понятия: нервная система, физиологические механизмы, физическое воспитание, оздоровление.

In article are reflected about methodical bases of physical development of pupils of an initial class and questions of their improvement.

Supporting concepts: nervous system, physiological mechanisms, physical education, improvement.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining hayotiy faoliyatidagi kelajak yutuqlari alohida mas'uliyatni talab etadi. 6-10 yosh organizmning intensiv shakllanish davri hisoblanadi. Rivojlanishning bu bosqichida vegetativ asab tizimining yoqtirish, mayning paydo bo'lishi ko'zga tashlanadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari asab tizimi yetarlicha kuch va vazminlikka ega bo'ladi. Shartli reflekslar esa maktabgacha yoshdagilarga qaraganda yetarlicha barqaror holatda bo'ladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari modda almashinuvi va energiya, uning yig'ilishi, murakkab organik yig'indilarni tashkil etib, kataklar tuzilishini shakllantirishning intensiv darajasini xarakterlab beruvchi assimilyatsiya jarayoni yuz beradi. Rivojlanishning bu davrida vegetativ asab tizimining simpatik bo'lini reaksiyasi rivojlanishga moyil bo'ladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari asab jarayonlari ahamiyatli kuchga ega bo'ladi, biroq murakkab differensiyalar, vaqtinchalik aloqalarning (dinamik stereotip) kamdan kam qiyinchilik bilan yuz beradi. Yosh qobiliyati qisman darajada vegetativ tizimning funksional imkoniyatlari bilan izohlanadi, bu bo'g'imlarning yuqori elastikligi, nafas olishda daqiqali sig'imning kattaligi va qon miqdorining mushaklar faoliyatida ko'pligida namoyon bo'ladi. 7-10 yoshli bolaning mushak(muskul) terisi tana vazniga 30% iga to'g'ri keladi. Mushaklar rivojlanishi, asosan, mushak to'qimasining kengayishi hisobidan amalga oshadi. Qayirish tonusi roslash tonusidan ortiqni tashkil etadi. Bunday katta og'irlik gavda tuzilishining buzilishiga olib keladi. 7-10 yoshdagi bolalarning mushaklari kattalarning darajasidagi efferent inveransiya 11-13 yoshga yaqinlashadi va uning rivojlanishi 18-20 yoshgacha davom etadi. Shunday qilib, mushak "hissiyot organi" sifatida 7-8 yoshida, ishchi organ esa 10 yildan so'ng yetiladi [1]. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida harakat a'zolari har qanday murakkab vazifalarga osongina moslashadi. Muvozanat yuklari og'irlik bilan qabul qilinadi. Jismoniy tarbiya amaliyotida mushaklarga katta kuch berish kam qo'llaniladi va ular qattiq nazorat qilinishi lozim.

7-10 yoshdagi maktab o'quvchilarining mushaklari kuchi nisbatan pastligi bolalarning muvozanat mashqlarini bajarish jarayonida tez charchab qolishiga sabab bo'lmoqda. Tezlik kuch talab etadigan harakatlar esa ular tomonidan yaxshi qabul qilinadi. Ular harakatda yuqori maksimal natijalarga erishmasalar-da, qisqa muddatli tezlikni oshiruvchi mashqlar mehnatga layoqatlilik yuqori bo'ladi. Yurak qon-tomir va nafas tizimining funksional holati tezda qayta tiklanadi. Shu tariqa tezlik kuch mashqlari organizmning funksional mustahkamligi uchun stimuly bo'la oladi va bolaning umumiy jismoniy darajasi, uning funksional imkoniyatlari yaxshilanishiga olib keladi. 7-10 yoshdagi bolalar endi funksional

faollikni uzoq va bardoshlilik bilan ushlab tura oladilar. Kichik maktab yoshi faoliyatni harakatga yo'naltiruvchi maqsadli ishni shakllantirish uchun qulay davr hisoblanadi. Chidamlilikni tez rivojlantirishni ta'minlovchi fiziologik mexanizmlar ko'pgina funksiyalarning zahira imkoniyatlarini kengaytirishdan iborat.

Bugungi kunning zamonaviy poydevorli va o'rganilishi lozim bo'lgan muammolardan biri – bu o'zgarib borayotgan tashqi ta'sirlar, ishlab chiqarish, ma'lumot olishning jadal rivojlanish davrida odamlar salomatligini ta'minlash va uni rivojlantirish yo'llarini qidirishdir. 6 yoshdan 18 yoshgacha bo'lgan bolalar asosiy vaqtini maktabda o'tkazishini inobatga oladigan bo'lsak, maktabni sog'lomlashtirishga o'rgatuvchi eng qulay joy deb aytish mumkin.

Davlat ta'lim standartlarida o'quvchi tomonidan inson hayot yo'li davomida erishiladigan jismoniy va ruhiy takomillashuvdan iborat faoliyat va shaxsiy yondashuvni qo'llash belgilab berilgan. Bu yondashuvlar o'quvchilarning shaxsiy kuch iqtidorini inobatga olgan holda o'qitish va tarbiyaning faol metodikasidan foydalanishni shart qilib qo'yadi [2]. Boshlang'ich sinfda jismoniy tarbiya fanining mazmuni 70-80% seziladigan baza komponentlari (bilim, harakatga yo'naltirilgan ish turlari, jismoniy sog'lomlashtirish faoliyatining turlari, sport faoliyati turlari) va 20-30% differensial komponentdan tashkil topgan. Boshlang'ich maktabni tamomlagan o'quvchilarga quyidagi talablar qo'yiladi: mashqni bajarishning qoidasi va shartlar ta'sirini bilish. Nazariy bilimlar maktabda yilda ikki soat ma'lumotlar ko'rinishidagi amaliyot darsi sifatida o'tiladi. Shu bois, bugungi kunda ko'pgina tadqiqotlar bolalar salomatligini mustahkamlashning yanada samaraliroq yo'llarini, o'sib kelayotgan avlodning yuqori insoniy xususiyatlar bilan shakllanishi va ruhiy fiziologik yetilishini shartli ravishda ta'minlashga qaratilmoqda. Maktablardagi jismoniy tarbiya darslarida ko'zlangan maqsadlarga erishishning asosiy vositasi deb, har tomonlama rivojlangan shaxsni shakllantirish, o'quvchilarning shaxsiy jismoniy tarbiyaga ega bo'lishlarini ajratib ko'rsatadi.

Jismoniy tarbiya darslarini ularning sog'lomlashtirishga yo'naltirilganligiga ko'ra tahlil qila turib shunday xulosa qilish mumkinki, sog'liqni mustahkamlash mashqlari rasmiy yoritilgan va jismoniy mashqlar bilan jipslashtirilmagan. Shaxsni u yoki bu rivojlantirishga qaratilgan ijtimoiy omillar majmuasida jismoniy tarbiyaga alohida o'rin ajratiladi. Tarbiyaning umumiy tizimida individning jismoniy rivojlanishdagi miqdoriy va sifat o'lchovlari yaxshilanishida aynan jismoniy tarbiyaning hissasi katta. Tarbiya masalasiga zamonaviy yondashish orqali "jismoniy mukammallik" atamasini biz jismoniy tarbiyaga, sog'lom turmush tarzi, shaxsning jismoniy harakatlanishining asosi bo'lgan ehtiyoj deb tushunamiz. "Jismoniy tarbiya" tushunchasining bir qancha interpretatsiyalari bor. O'tkazilgan tahlillar "jismoniy tarbiya" bu – shaxsning ma'naviy, ijtimoiy va moddiy qiymatlarni rivojlantirish orqali jismoniy mukammallik, yuqori mehnatga layoqatlilik, raqobatbardoshlilik va jamiyatning zamonaviy shartlariga o'rgatuvchi pedagogik jarayon, degan xulosani keltirib chiqardi.

Tarbiya va ta'lim shuningdek, o'zini-o'zi tarbiyalash shaxsni rivojlantirish barobarida uni raqobatga bardoshli, bilimi, malaka va ko'nikmasi bilan jamiyatda munosib o'rin egallashga intilish imkonini beradi. Bularning barchasi shaxsning jismoniy tarbiya darajasining rivojlanganligi, ikkinchi tomondan uning sog'lom turmush tarzini kechirishiga bog'liq. Jismoniy o'zini-o'zi tarbiyalash bu aniq maqsadga yo'naltirilgan, shaxsning ongli va rejaga muvofiq o'z sog'lig'ini mustahkamlash maqsadida o'z ustida ishlashi, jismoniy mahoratning oshishi, hamma tomonlama jismoniy rivojlanganlik, professional faoliyatda shaxsiy sifat va muvaffaqiyatlarning mukammalligidir.

O'zini-o'zi jismoniy tarbiyalashning asosiy maqsadi jismoniy tarbiyaning ma'naviy, ijtimoiy, moddiy qiymatlaridan mustaqil foydalana olishni shakllantirish orqali jismoniy mukammallikka erishish mumkinligi yozib qo'yilgan. Buni amalga oshirish uchun quyidagi topshiriqlarni bajarish lozim:

- salomatlikni ta'minlash, jismoniy o'z-o'zini tayyorlash, o'z-o'zini tarbiyalash, sog'lom turmush tarzini kechirishga oid bilimlarni, ko'nikmalarni shakllantirish orqali o'zlashtirish va jismoniy tarbiya vositalaridan foydalanishga o'rgatish;
- organizmning rivojlanish bosqichlarini inobatga olgan holda uning jismoniy salohiyat va ishchanligini oshirishda organizmni tabiiy samarali rivojlantirishga ko'maklashuvchi forma va funktsiyatini tarbiyalash;
- yakka jismoniy rivojlanishni inobatga olgan holda sport o'yinlari asosida harakatlanish qobiliyatini tarbiyalash;

➤ harakatlantiruvchi ko'nikma va malakalarni, jismoniy o'z-o'zini kamolga yetkazish, hayot uchun muhim bo'lgan faoliyatda talab etiladigan mustaqil darslarning ko'nikmalarini tarbiyalashni shakllantirish.

O'quvchilarda ana shunday erkinlik sifatini shakllantirish uchun har gal biror bir harakatga kirishishdan oldin uni qanday qilib yechishni aniq anglab yetish, va qanday bajarishni aniq tasavvur qilish tushunchasini tarbiyalash dardkor. Harakatlarning maqsadga yo'naltirilganligi o'quvchilarning xatti-harakati va muomalasini tarbiyalaydi, ularni o'ylab ish yuritishga o'rgatadi. O'quvchilarning tashabbuskorligi ma'lum mashqni mustaqil va mas'uliyat bilan yondashgan holda bajarish, yangi-yangi yutuqlarga erishishga intilishida o'z aksini topadi. Shaxsning tarbiyaliligi uning nafaqat aytilgan ishni vaqtida bajarishi bilan belgilanadi, balki, ma'lum bir ishlardan o'zini tiyib turishi lozimligini ongli anglashida ham ko'rinadi. Jismoniy tarbiya darslari, sport mashg'ulot jarayonlari va musobaqalarda qatnashish o'quvchilardan ongli ravishda topshiriqlar, buyruq, o'qituvchining vazifasini bajarishni, tarbiyalib bo'lishni, mustaqil qaror qabul qilishi va tashabbuskor bo'lishni talab etadi.

Jismoniy mashqlarni bajarish ma'lum tahlika va jasorat ko'rsatish bilan bog'liq. Mashqlarni bajarish jarayonida o'quvchi tashqi ta'sirlarga e'tibor bermaslikka o'rganadi, o'zidagi o'z-o'ziga ishonch kayfiyatini kuchaytirib, mardlikni rivojlantiradi. Jismoniy o'z-o'zini tarbiyalash jarayonida qat'iyatlik va jiddiylik kabi shaxs'hislatlari rivojlanadi va yana-da, mustahkamlanadi. Bu narsa o'quvchilarning uzoq vaqt mobaynida o'z oldilariga qo'ygan maqsadlariga erishi yo'lida ongli ravishda ish olib borishlarida namoyon bo'ladi.

O'quvchining fe'l-atvori, ishchanlik, qat'iyatlik kabi sifati bilan belgilanadi. Musobaqalar chog'ida jismoniy mashqlarni bajarish doimo kuchli hayajon bilan o'tadi: musobaqa oldi hayajon, raqib bilan bellashishdan oldingi xavotir, g'oliblik nashidasi, yutqazgandagi mag'lubiyat alami va boshqalar. Qattiq hayajonni boshidan o'tkaza turib o'quvchilar turli vaziyatlarga tayyor turishni, o'z ustidan nazoratni o'rnatishni, o'ylab aniq harakatga kirishishni o'rganadilar.

O'quvchilarning o'zini tarbiyalash jarayonining barcha bosqichida ota-onalarning ishtiroki katta ahamiyat kasb etadi. O'z o'zini tarbiyalashga o'rgatishda o'quvchilarni o'zaro bir biringa taq-qoslamagan ma'qul. Imkon qadar ularning har biri tomonidan alohida qo'lga kiritilgan yutuqlarning real darajasiga tayanish lozim. Unutmaslik kerak, har qanday ijobiy natija rag'batlantirilib borilishi lozim. Baholaganda ularning hozirgi ishlari nuqtai nazaridan emas, balki ilgari natijalari bilan solishtirgan holda ularning yaxshi tomonga o'zgarganligi bilan munosabat bildirish kerak. O'quvchilarning jismoniy tarbiya darslarini sog'lomlashtirishga yo'naltirilgan o'quv dasturini qayta ishlab chiqish, o'quvchilarning harakat faolligini oshirish, sog'lomlashtirish tadbirlarini ko'paytirish kerak degan yondashuvlar ham mavjud. O'quv jarayonida jismoniy mashqlarni sog'lomlashtirish mexanizmlari ochib berilmayapti, ularning samarali sog'lomlashtiruvchi mashq ekanligini tushunib yetishda va keyinchalik mustaqil bajarishda qiyinchilik tug'dirmoqda. Umumta'lim maktablaridagi jismoniy tarbiya darslari jismoniy xususiyatlarni, harakatlantiruvchi bilim va malakalarni shakllantirishga qaratilgan, biroq o'quvchilarda yetarli darajada ijtimoiy dalillar, sog'lom turmush tarzini yaratishni shakllantirish ta'minlanmagan. Bundan tashqari maktablarda o'qitiladigan jismoniy tarbiya darslarining asosiy metodikasida bu fanning ta'lim-tarbiya, sog'lomlashtirishdagi ahamiyati bilan bog'liq tushunchalar umuman keltirilmaydi. Tahlillar shuningdek, o'rta maktablardagi an'anaviy tashkillashtirilgan jismoniy tarbiya darslari o'quvchilarda jismoniy tarbiyani shakllantirishda qiyinchiliklar tug'dirishini ko'rsatmoqda.

Adabiyotlar

1. Губа В.П. Возрастные основы формирования спортивных умений у детей в связи с начальной ориентацией в различные виды спорта: Автореф. дис. д-ра пед. наук. Москва, 1997. – 47 с.
2. Ачилов А.М. Воспитание физической культуры личности в системе образования / Под общей научной редакцией д.п.н., проф. Э.А. Сейтхалилова. – Т., 2012. – 326 с.
3. Бальсевич В.К., Лубышева Л.И. Физическая культура: молодёжь и современность // Теор. и практ. физ. культ., 1995, № 4. – с. 2-7.

ZAMONAVIY DARSlikLAR TA'LIM SIFATINI OSHIRISHNING GAROVIDIR

**Sh. Sharipov, O. Qo'ysinov va Q. Abdullayevlarning
umumiy o'rta ta'lim maktabining 6-7 sinflari uchun "Texnologiya" darsliklari haqida**

Birinchi Prezidentimiz I.A. Karimov O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlis IX sessiyasidagi nutqi-da ta'kidlaganidek, darslik yaratishga eng ilg'or va eng sharaflı vazifa sifatida qarashimiz, yaxshi darslik yaratgan odamlarni boshimizga ko'tarishimiz kerak. Darslikni kerak bo'lsa katta tanlov asosida yaratish lozim.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quvchilarga kasb-hunar o'rgatish hozirgi davrning eng dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Shuni nazarda tutib umumiy o'rta ta'lim, o'rta maxsus kasb-hunar ta'lim uchun 2017-yil 6-aprelda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 187-sonli "Umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida"

qarori bilan yangi davlat ta'lim standartlari va maktablarining namunaviy o'quv rejalari tasdiqlandi. Shu rejaga asosan umumiy o'rta ta'lim maktablaridagi mehnat ta'limni fani "Texnologiya" deb zamon talabiga mos qilib o'zgartirildi. Shunga mos ravishda DTS talablari ham ishlab chiqildi. Bularning barchasi maktabdan boshlab o'quvchilarni kasb-hunarga o'rgatish masalasi asosiy o'rinda turganligini bildirdi.

Umumiy o'rta ta'lim maktabning 1-4-sinflarida mehnat ta'limidan qo'llanmalar mavjud va ular bir necha marta nashr etilib qo'llanilib kelmoqda. Oxirgi darslik 1994-yilda A.I. Vorobyov, S.A. Limanskiy va I.G'. Karimov muallifligida "Mehnat ta'limi" umumiy o'rta ta'lim maktablari 7-sinfi uchun darslik "O'qituvchi" nashriyoti (176 bet) tayyorlangan edi. 1999-yilda mehnat ta'limidan yangi DTS qabul qilindi. 2009-yilda integratsiyalashgan yangi dasturlar 3 ta yo'nalish "Texnologiya va dizayn", "Servis xizmati" va "Qishloq xo'jalik mehnati" bo'yicha

dasturlar tayyorlandi. Ammo mehnat ta'limi fanidan darsliklar mavjud emas, eski darsliklar esa zamon talabiga javob bermas edi. Bu esa mehnat ta'limi darslarining sifatli va samarali olib borilishiga salbiy ta'sir ko'rsatardi. To'g'ri, 2012-2013-yillardan I. Karimov rahbarliklarida I. Karimov, M. Maxsumova va F. Qodirova "7-sinfda servis xizmati darslarini tashkil etish" o'quv-uslubiy qo'llanma, ("Fan va texnologiyalar" Toshkent, 2013-yil, 136 bet, 6-9 sinflar) uchun o'quv-uslubiy qo'llanmalar ishlab chiqildi. Bu o'quv-uslubiy qo'llanmalar juda kam nusxada chop qilinganligi va 6-7-sinflar uchun servis xizmati yo'nalishi uchun, 8-9-sinflar texnologiya va dizayn, servis xizmati yo'nalishlari uchun mo'ljallangan edi. Bu o'quv-uslubiy qo'llanmalar ko'pchilik mehnat ta'limi o'qituvchilariga ham yetib bormadi. Chunki adadi 400 nusxa edi.

2017-yilda Sh. Sharipov rahbarliklarida O. Qo'ysinov va

